

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput XCVI. Non omnia testamenta, quæ videntur pia, verè coram Deo pia
sunt, etiamsi à Jurisconsultis fortascè vocentur ad pias causas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

mus (ait Gregorius IX.) quod moriens uxorem concham argenteam nudis verbis iussit venditari, & suis dari liberis, & scutellam argenteam cuidam Monasterio reliquisse, in quibus voluntatem ejus per omnia volumus adimpleri.

3°. quia lib. 2. Instit. tit. 23. §. ult. Justinianus Imperator dicit, quod si is, a quo relictum esse dicitur, constet quidem aliquid a se relictum esse, sed ad legis subtilitatem recurrat, omnino solvere cogendus est. Et L. est inutiliter de fidei commissis dicitur: Et si inutiliter, id est scripturam minus solemnem, fidei commissum relictum est; tamen si heredes, comperta voluntate defuncti, pradia ex causa fidei commissi a vo tuo prestiterunt; frustra ab heredibus ejus de ea re questio tibi movetur: cum non ex ea sola scriptura, sed ex conscientia relicti fidei commissi, defuncti voluntati satisfactum esse videatur. Ecce sicutur ex testamento minus solemnem dicitur non posse repeti. Non censetur ergo indebitè solutum. Denique L. fin. eod. dicitur, quod dum is qui aliquid ex testamento lucratur... dicere compellitur veritatem per sacramenti religionem, locus testibus per leges requisitis non relinquitur, nec ad extraneam fidem recurritur, propria, & indubitata fide relicta, cum leges... iustis dispositionibus testatorum omnino heredes obedire compellunt, & sic tristis causam exigunt, ut etiam amittere lucrum hereditatis sanciant eos qui testatoribus suis minime paruerunt. Ubi proinde isto casu datur actio ad repetendum hereditatem ab eo qui testamento non solemnem non parucrit.

969 4°. S. Antoninus 3. p. tit. 10. c. 3. §. ult. dicit, quod cum quis sanus vel infirmus, qui est sana mentis, ultimo disponit de bonis suis, de quibus potest disponere, per simplicem scripturam, vel verba solam, non violentus, nec circumventus, sed libere, sine Notario, & testibus debitis, standum est ejus tali dispositioni in foro conscientia, & heredes, quibus hoc constat certitudinaliter, tenentur ad observandum illud, etiamsi prius per solemne testamentum aliter disposuerat.

970 5°. probatur ratione, tum illa quae data est n. 965. estque desumpta ex §. per traditionem Instit. de rer. divif. tum quia, ut Adrianus VI. quodlib. 6. a. 1. conclus. 2. ait, lex iusta, seu preceptum iustum Superioris Laici, aut etiam Ecclesiastici, ligat in foro conscientia solum ad metas rationis, seu cause finalis, qua praetenditur (id est propter quam lex lata est) sed causa finalis solemnitatum positivarum haec est, ut doli ac fraudes vitentur. Ergo cum haec sublatæ fuerint, non valde sollicitos nos in foro conscientia solemnem juris humani habere debent.

971 Propterea assertioni nostrae, praeter sanctum Antoninum, & Adrianum, patrocinantur Angelus, Tabiena, Sylvetter, Joannes Medina, Lopez, Sotus, Bannez, Molina; quos refert, sequiturque Lessius lib. 2. c. 19. dub. 3. ubi eam solidè probat, & ad

objecta solidè respondet: tametsi oppositam Covarruviae sententiam probabilem esse fateatur: eò quod Principes videantur testamenta illa suis legibus declarasse planè irrita. Nec ipsis ad hoc declarandum justa defuerit causa, nec potestas; sicut ipsis deest potestas ad tale quid statuendum circa ea quae concernunt finem spiritualem animae; quam quia concernunt testamenta & legata ad pias causas; Summus Pontifex in ejusmodi superior est Principibus secularibus; ideoque iuste declarare potuit, & de facto declaravit, in testamentis ad pias causas, necessarias non esse solemnitates per leges Principum requisitas, easque revocavit, velut spirituali bono animarum adversantes. Et ideo licet quoad caetera probabiliter non valeant testamenta non solemnem; ad causas profanas; valent tamen quoad legata pia, si qua iis continentur, ut bene Lessius dub. 2. aliique apud ipsum.

CAPUT XCVI.

Non omnia testamenta, qua videntur pia, verè coram Deo pia sunt, etiamsi à Jurisconsultis fortasse vocentur ad pias causas.

PROBatur, quia non omnia testamenta, quae videri possunt ad pias causas facta, ex hoc quod per ea hereditas relinquatur Ecclesiae, vel Monasterio, Deo probantur; imò aliqua ejusmodi certis in circumstantiis improbantur, illa v. g. quibus totum Ecclesiae, nihilque liberis indigentibus relinquitur, quibus parentes saltem legitimam debent; alioquin ipsis sine causa sufficienti praeteritis conceditur querela inofficiosi testamenti. Apostolus etiam 1. Timoth. 5. Siquis suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit. Estque contra ordinem charitatis praefere templi Dei mortua, templis vivis, praesertim si ista graviter indigeant, non illa. Et ideo Augustinus Serm. 1. de communi vita Clericor. qui nunc est 355. plurimum extollit laudabile factum sancti ac venerabilis Episcopi Aurelii Cartaginensis... Quidam enim (inquit) cum filios non haberet, neque speraret, res suas omnes, retento sibi usu-fructu, donavit Ecclesiae. Nati sunt illi filii, & reddidit Episcopus nec opinanti, qua ille donaverat. In potestate habebat Episcopus non reddere; sed jure fori, non jure poli. Cumque Augustinum ipsum aliqui reprehenderent, quod exemplum istud imitando, causa esset, quod Ecclesiae Hipponenfi nemo aliquid relinqueret, is respondens, planè profiteor (inquit) me suscipere oblationes, oblationes sanctas. Siquis autem irascitur filio suo, & moriens exhereditat illum, si viveret, non placarem eum? Non ei filium suum reconciliare deberem? Quomodo ergo volo, ut cum filio suo habeat pacem, cujus appeto hereditatem? Sed planè si faciat, quod saepe horraus sum, unum filium habet, puer Christum alio-

rum; duos habet; patet Christum tertium; decem habet; Christum undecimum faciat, & suscipio. Quia ergo hoc feci in quibusdam rebus; jam voluit bonitatem meam, vel commendationem fama mea in aliud vertere, ut alio modo me reprehendant, quia devotorum hominum nolo hereditatem suscipere. Considerent quam multa susceperim. . . . Filii Juliani hereditatem susceperunt: quare? quia sine filiis defunctus est. Boni facili hereditatem suscipere nolui, non misericordiam, sed timore. . . . Plane quando donavi filio, quod iratus pater moriens abstulit, bene feci. Laudent qui volunt, parcant qui laudare nolunt. Quicumque vult exheredato filio heredem facere Ecclesiam, querat alterum qui suscipiat, non Augustinum, imò Deo propitio neminem inveniat.

974 Ideò etiam constans est Sanctorum praxis & doctrina, pauperes (maximè sanguine junctos) in gravi necessitate constitutos priùs sublevandos esse, quàm bona Templis, & Monasteriis graviter non indigentibus elargienda. Hinc S. Augustinus vasa dominica frangi jubebat, ut captivos redimeret, & pauperes sublevaret. Idem fecit S. Ambrosius, ab Augustino laudatus, apud Possidonium in ejus vita c. 24. Et Acarius Episcopus apud Socratem l. 7. c. 21. Cælius Arelat. apud Surium 27. Augusti. Et can. aurum 12. q. 2. Ambrosius dicit: Aurum Ecclesia habet, non ut servet, sed ut erogat, & subveniat in necessitatibus ad alimoniam pauperum & redemptionem captivorum. Nec piam esse excusationem dicentis: Timui, ne templo Dei ornatus deesset. . . . Quia aurum Sacramenta non querunt: neque auro placent, quæ auro non emuntur. Ornatus Sacramentorum, redemptio captivorum est; & verè vasa illa sunt pretiosa, quæ redimunt animas à morte. Ille verus thesaurus est Domini, qui operatur quod sanguis ejus operatus est.

975 Et cui non probetur memorabilis ista S. Elizabethæ sententia: plus cura habendum esse templorum Dei vivorum, quàm mortuorum? Sicut & ista Hieronymi epist. 8. ad Demetriadem: Melius est Christum vestire in pauperibus, quàm Ecclesias adificare, & ebore argenteoque valvas, & gemmis aurata distinguere altaria, & parietes marmorum crustis vestire. Vis domum Dei adificare? (aiebat Chrysostomus Homil. 45. in cap. 23. Matth.) da fidelibus pauperibus unde vivant, & adificasti rationabilem domum Dei, qui dixit: Misericordiam volo, non sacrificium, istud nolens, illà neglectà.

976 Templi Dei quidem, etiam materialis, nullus ornatus per se loquendo esse potest nimius; ideòque magnificentissimum sibi templum Deus extrui voluit à Salomone. Certis tamen in circumstantiis, templi materialis ornatus per accidens esse potest nimius, dum scilicet negligitur necessitas pauperum maximè propinquorum, ut auro & lapidibus pretiosis, non necessariis, ornatur materiale Dei templum. Hoc est enim quod vanitatem non vaniorem quàm insaniorem appellat Ber-

nardus Apologià ad Guilielmum Abbatem, circa finem dicens: O vanitas vanitatum, sed non vanior, quàm insanior! Fulget Ecclesia in parietibus, & in pauperibus eget; suos lapides induit auro, & suos filios nudos deserit. De sumptibus egenorum servatur oculis divitum. Inveniunt curiosi quò deleterentur, & non inveniunt miseri quò sustententur, &c.

Neque verò mihi aliquis opponat divos in Judæa templum (ait Hieronymus ad Nepotianum) mensam, lucernas, thuribula, parietellas, scyphos, mortariola, &c. ex auro fabricata. Tunc hæc probabantur à Domino, quando Sacerdotes hostias immolabant, & sanguis pecorum erat redemptio peccatorum, hoc est quando carnalis lex vigeat, quæ in premium observationis suæ promittebat abundantiam rerum temporalium; & ideò congruebat illam adificationem templi sumptuosissimè ostentari. Nunc autem Deus non tam politis marmoribus, quàm ornatis moribus delectatur (ait Bernardus ad milites templi cap. 5.) & puras magis diligit mentes, quàm superauratos parietes. Propterea etiam Salvator Marci 7. redarguit eos, qui Deo vovent, vel templo donant ea quæ parentibus sustentandis necessaria sunt. Videatur Drexelius de elemosyna p. 2. c. 2. §. 2. ubi ita scribit: Objicies tertio, ego templis do. Non reprehendimus: sed templa viva potius ac priùs curanda sunt, quàm ea quibus nihil est vita. Sumi qui sacerdotia augeant, cœnobita condant, templa, aut sacella erigant; & parentes, aut cognatos summè pauperes destituant. O munificentiam magnam, sed malè ordinatam!

Sanctum quidem est, & christianum, si 978 testator aliquam partem de bonis suis donet Ecclesie, vel Monasterio, dummodò per istud non obligatorium donum, nullam negligat de obligationibus suis, necessaria providendi filiis, parentibus, & aliis propinquis, in egeitate constituit. Sed sanctum non est, nec christianum, imò sordida potius avaritia, quòd sacri homines velut vultures inhiant præda (verba sunt Theophyli Raynaudi l. 1. sect. 1. c. 8. de interverf. testam.) & testamenta captent, licet Ecclesie, aut pio Cœtui suo profutura, neglectis filiis, seu aliis propinquis indigentibus, contra allatum exemplum, doctrinamque Sanctorum. Contra vultures illos graviter invehitur D. Hieronymus, & post ipsum Molanus Compend. Theol. pract. fol. mihi 181. & Joannes Polancus c. 3. Methodi juvandi infirmos. Apage (inquit Pater Mantelius Augustinianus de officio Pastor. lib. 2. c. 16.) apage quoque eos qui piis ex compotio obsequis agrorum domos vulturum more obsident, quo defunctorum hereditates depascantur, & legitimos sæpè successores specie quâdam majoris boni excludunt, & ablegant ad manicam. Si non imitentur exempla, nec audiant verba Sanctorum, saltem non sint imitatores Phariseorum, prætextu religionis in lucra sua convertentium ea quæ debita erant necessi.

cessitatibus parentum, & audiant id quod Pertinax Imperator Ethnicus, apud Jul. Capitolinum, in orat. ad Senatum dixit, se nullius hereditatem aditum, quæ vel adulatione delata esset, vel lite perplexa, ut legitimi ac necessarii hæredes privarentur: *satis enim est inopem obinere Rempublicam, quam ad divitiarum cumulum per discriminum, atque dedecorum vestigia pervenire.*

CAPUT XCVII.

Persona que possunt, & non possunt testamentum condere.

979 Omnes, ratione utentes, bonorum temporalium dominium habentes, de iis testari, seu testamentum condere possunt, nisi lege prohibeantur, inquit S. Antoninus 3. p. tit. 10. c. 8. §. 17. Non possunt verò imprimis qui carent usu rationis, ut insensati & deliri, nisi lucida habeant intervalia, & lucente tali intervallo, testentur. 2°. impuberes, quia fati firmi iudicii non sunt ad disponendum de rebus suis. 3°. nec surdi & muti à nativitate, vel qui infortunio facti sunt tales, antequam litteras noverint. 4°. nec prodigi, post interdictam bonorum administrationem. 5°. nec servi. 6°. nec usurarii publici, nisi antea pro usuris satisfecerint, vel sufficientem de satisfaciendo dederint cautionem. 7°. nec damnati ad mortem, seu civilem, seu naturalem. 8°. nec filii-familias necdum emancipati. Quia, ut dicitur L. 2. Infit. tit. 12. *qui alieno juri subiecti sunt, testamenti faciendi jus non habent, adeo quidem ut quamvis parentes eis permiserint, nihilo magis jure testari possunt.* Unde cap. licet de sepulturis in 6. dicitur, quòd filii-familias, etiam pro anima sua, præter patris assensum (nisi peculium castrense, aut quasi castrense habeat) aliquod iudicare non possunt. 9°. juxta cap. quia nos de testam. licet Clerici de his qua paterna successione, vel cognationis intuitu, aut de artificio sunt adepti, seu dono consanguineorum, aut amicorum, non habito respectu ad Ecclesiam, pervenerunt ad ipsos, liberè disponere valeant; de his tamen que consideratione Ecclesie perceperunt, nullum de jure facere possunt testamentum.

980 Hæc omnia vera sunt de jure communi. Sed moribus nostris, plurimumque aliarum regionum, multi aliter opinantur de surdis & mutis, valere utique testamentum ipsorum si coram Notario voluntatem suam signis externis sufficienter aperire queant. Cæcos quoque, licet subscribere nequeant, testari posse, tradit Stockmansius Decis. 16. Prodigii in favorem cognatorum & egenorum juxta prudentiæ regulas disponentis, testamentum est validum, juxta Novellam Leonis 39. Quod quia conforme est æquitati naturali, receptum est in Gallia, & nonnullis Belgii Provinciis.

Tom. II.

De servis nihil circa hoc habent Belgarum consuetudines, secundum quas servitus dudum abiit in desuetudinem.

Filius-familias, si pubes sit, testari potest 981 de bonis, quorum habet dominium, etsi pater habeat usum-fructum, v. g. de bonis maternis, cæterisque adventitiis, etiam absque consensu patris. Stockmansius decis. 8.

Etiam damnatus ad mortem testari potest, modò omnia ipsius bona per sententiam publicata non sint. Bannitum tamen in perpetuum testari non posse docent Authores Galli.

Clericos, etiam de proventibus Ecclesiasticis, etiam in gratiam cognatorum, validè testari, communis obtinuit, tam Gallie quam Belgii, & aliarum regionum consuetudo, uti testantur Covarruvias ad tit. de testam. n. 23. Boëtius Epo ad cap. 12. de testam. n. 52. Zypæus Jur. Pontif. tit. de testam. adeo ut Clericis, etiam ab intestato, succedant hæredes consanguinei, quamvis in mobilibus Episcopi & Capitula succedant in Belgio.

Verum, ut sapienter monet Fagnanus ad cap. si quis de peculio Clericorum, neque consuetudo, imò nec Papæ dispensatio Clericis dare potest potestatem, ut fructibus beneficiorum abutantur, in profanos usus eos expendendo, vel dissipando. Testaturque Navarrus (apud Huyghenium de contract. c. 29.) quòd de hac opinione admonitus Pius V. antequam licentia eam imprimendâ fieret, responderit, esse *justam & sanctam opinionem.* Concilium etiam delectorum Cardinalium sub Paulo V. Pontificem monuit, quòd *licentia testandi Clericis de bonis Ecclesie non esset danda, nisi pro causa urgente; ne bona pauperum converterentur in privatas delicias, & amplificationes domorum.* Clerici enim, sub peccato mortali, obligantur superflua ex bonis ecclesiasticis erogare, aut de iis disponere in necessitates pauperum, vel alias causas pias, ut *communis est doctrina* (inquit Wiggers de Infit. tr. 1. c. 3. dub. 9. n. 31.) *& omninò certa, ita ut opposita ne quidem reputetur ullo modo probabilis.* Vide quæ hac de re dixi in superioribus.

Quæ cum ita sint, hoc unum efficere potest dicta consuetudo, aut dispensatio testandi de ecclesiasticis bonis, ut de iis licitè condatur testamentum ad pias causas, non ut de iis testator licitè disponat ad causas profanas in favorem consanguineorum, vel amicorum non indigentium. Hoc enim Tridentinum omninò interdicit sess. 25. de reform. c. 1. non obstante (quam non ignoravit) consuetudine multorum regnorum, testamenta Clericorum de bonis ecclesiasticis, etiam in favorem parentum tolerantium, & valida reputantium. Enimverò si de bonis illis Clerici ad usus profanos licitè disponere nequeant in vita; profectò nec in morte. Tam enim in morte sub mortali tenentur

000